

حیات خود را تغییر دهید

• محمد علی موحد.

تهران، تابستان ۱۳۹۸

فهرست

۲۳	یادداشت ویراست چهارم
۲۵	یادداشت ویراست سوم
۲۷	یادداشت ویراست دوم
۳۱	دیباچه
۳۵	مقدمه
۳۵	۱. تعریف حقوق
۳۵	۲. قانون
۳۶	۳. هدف قانون
۳۶	۴. ضمانات اجرا
۳۷	۵. ضمانات اجرا در قوانین کیفری
۳۹	۶. ضمانات اجرا در قوانین مدنی
۴۰	۷. مقررات آمره و مقررات ارشادی
۴۰	۸. علم حقوق و روابط آن با سایر علوم
۴۱	۹. تقسیمات علم حقوق
۴۲	۱۰. تعریف و موضوع حقوق مدنی
۴۳	۱۱. قانون مدنی ایران
۴۴	۱۲. اصلاح قانون مدنی
۴۵	۱۳. سابقه تدوین قانون در اسلام

۸۲	وضع حقوقی جنین
۸۳	پایان شخصیت
۸۵	فصل دوم: شخص حقوقی
۸۵	تعريف
۸۷	شخصیت‌های حقوقی مربوط به حقوق عمومی
۸۸	شخصیت‌های حقوقی مربوط به حقوق خصوصی
۸۸	الف. شرکت‌های تجاری
۸۹	ب. مؤسسات انتفاعی غیرتجاری
۸۹	ج. مؤسسات غیرانتفاعی
۹۰	آغاز شخصیت حقوقی
۹۰	حقوق و تکاليف اشخاص حقوقی
۹۱	پایان شخصیت حقوقی
۹۱	آیا وقف از انواع اشخاص حقوقی است؟
۹۳	فصل سوم: ماهیت شخص حقوقی
۹۳	نظریه فرض قانونی
۹۴	نظریه شخصیت حقیقی
۹۵	نظریه مالکیت مشترک
۹۶	نظریه انتزاعی
۹۹	باب دوم: احوال شخصیه
۹۹	تعريف
۱۰۱	فصل اول: نام و وضع خانوادگی شخص
۱۰۱	نام شخصی و نام خانوادگی
۱۰۱	تغییر نام خانوادگی
۱۰۲	شناسنامه
۱۰۵	فصل دوم: اهلیت
۱۰۵	تعريف
۱۰۶	توضیح اقسام دوگانه اهلیت
۱۰۸	اهلیت استیفای ناقص
۱۰۸	صغری کیست؟
۱۰۹	بلوغ و رشد
۱۱۲	تصرفات صغیر

۴۶	۱۴. وضع و انتشار قانون
۴۸	۱۵. مجمع تشخیص مصلحت نظام
۵۰	۱۶. مصلحت چیست؟
۵۱	۱۷. سورای بازنگری قانون اساسی
۵۱	۱۸. همه‌پرسی
۵۲	۱۹. قاعدة عطف به مسابقه نشدن قانون
۵۳	۲۰. حقوق مکتبه
۵۳	۲۱. ضوابط عملی
۵۵	۲۲. نسخ قانون
۵۵	۲۳. جریان قانون در ظرف مکان
۵۷	۲۴. عناصر حق
۵۸	۲۵. حقوق مالی
۵۹	۲۶. حقوق معنوی
۶۰	۲۷. حقوق غیرمالی
۶۰	۲۸. حق عینی تبعی
۶۱	۲۹. سوءاستفاده از حق
۶۲	۳۰. چگونه حق پایان می‌یابد؟
۶۲	۳۱. حقوق فطری و حقوق وضعی
۶۴	۳۲. حقوق هم پدیده‌ای اجتماعی است.
۶۵	۳۳. تفسیری نواز حقوق فطری
۶۷	۳۴. تفسیر قانون
۶۸	۳۵. حالات مختلف تفسیر
۶۹	۳۶. تکلیف قاضی به اجتهاد و تفسیر
۷۰	۳۷. مبانی استنباط
۷۲	۳۸. عرف و عادت
۷۳	۳۹. عدل و انصاف
۷۳	۴۰. رویه قضایی
۷۵	۴۱. آرای علمای حقوق

بخش اول: شخص و خانواده

۷۷	باب اول: شخص طبیعی و شخص حقوقی
۷۹	تعريف شخصیت

۸۱	فصل اول: شخص طبیعی
۸۱	ابتداي شخصیت

۱۴۰.....	مستندات حکم موت فرضی	۱۱۳.....	حُجْر و انواع آن
۱۴۱.....	آثار حکم موت فرضی	۱۱۳.....	ولايت
۱۴۳.....	باب چهارم: نکاح	۱۱۴.....	اهلیت در مورد اشخاص حقوقی
۱۴۵.....	فصل اول: عقد نکاح و مقدمات آن	۱۱۵.....	فصل سوم: اقامتگاه
۱۴۵.....	تعريف	۱۱۵.....	تعريف
۱۴۵.....	خواستگاری	۱۱۶.....	حقوق تطبیقی
۱۴۶.....	هدايا و مخارج دوره نامزدي	۱۱۶.....	اقامتگاه در قانون مدنی ایران
۱۴۹.....	فصل دوم: شرایط و خصوصیات عقد نکاح	۱۱۸.....	اقامتگاه تبعی یا قانونی
۱۴۹.....	۱. اختلاف جنس طرفین	۱۱۹.....	اقامتگاه انتخابی
۱۴۹.....	۲. انتفای موافع نکاح	۱۲۱.....	فصل چهارم: تابعیت
۱۵۰.....	۳. نصاب سن و قابلیت جسمی	۱۲۱.....	تعريف
۱۵۱.....	۴. گواهی صحت	۱۲۲.....	اصل خون
۱۵۲.....	۵. تراضی طرفین	۱۲۲.....	اصل خاک
۱۵۳.....	۶. موافقت والدین	۱۲۲.....	تابعیت از نظر قانون ایران
۱۵۷.....	فصل سوم: موافع نکاح	۱۲۵.....	باب سوم: دنباله بحث در احوال شخصیه
۱۵۷.....	۱. موافع قانونی ناشی از قرابت	۱۲۷.....	فصل اول: وضع شخص در خانواده
۱۵۷.....	الف. محترمات نسبی	۱۲۷.....	خانواده
۱۵۸.....	ب. محترمات سببی	۱۲۷.....	قرابت نسبی و قرابت سببی
۱۵۸.....	اول - محترمات ابدی یا عینی	۱۲۸.....	درجات خویشاوندی
۱۵۹.....	دوم - محترمات غیر دائمی یا جمعی	۱۳۱.....	فصل دوم: دین و جنسیت و قرابت رضاعی
۱۵۹.....	ج. محترمات رضاعی	۱۳۱.....	الف. دین
۱۶۱.....	۲. موافع خارج از قرابت	۱۳۱.....	احوال شخصیه ایرانیان غیر شیعه
۱۶۲.....	زنashویی ایرانی با اتباع خارجه	۱۳۱.....	ب. جنسیت
۱۶۳.....	تعدد زوجات	۱۳۴.....	ج. قرابت رضاعی
۱۶۵.....	فصل چهارم: در احکام نکاح	۱۳۵.....	فصل سوم: حرمت شخص و حمایت قانون از آن
۱۶۵.....	تشریفات عقد نکاح	۱۳۵.....	حقوق فردی و انعکاس آن در قوانین
۱۶۶.....	مهر	۱۳۹.....	فصل چهارم: غایب مفقودالاثر
۱۶۸.....	شرط در عقد نکاح	۱۳۹.....	شخصیت غایب مفقودالاثر
۱۶۹.....	نکاح منقطع	۱۳۹.....	وضع غایب مفقودالاثر پیش از حکم وفات او
۱۷۰.....	حقوق و تکالیف زوجین در برابر یکدیگر	۱۴۰.....	حکم موت غایب
۱۷۱.....	تمکین و نُسوز		
۱۷۲.....	مالکیت اثاث خانه		

۴۰۸	تفصیر
۴۰۹	رابطه بین ضرر و تقصیر
۴۱۰	شرايط دیگر ثبوت مسئولیت
۴۱۱	فرس ماژور
۴۱۳	عمل متعهدله و شخص ثالث
۴۱۴	توافق طرفین درباره میزان خسارت
۴۱۵	شرط عدم مسئولیت
۴۱۷	مداخله قانون در تعیین خسارت
۴۱۸	ماده ۲۲۱ قانون مدنی

۴۲۱	باب هجدهم: انحلال عقود
۴۲۲	اقاله
۴۲۳	خیار شرط
۴۲۵	خيارات قانونی
۴۲۶	۱. خیار رؤیت و تخلف وصف
۴۲۷	۲. خیار غبن
۴۳۰	۳. خیار عیب
۴۳۲	۴. خیار تدلیس
۴۳۳	۵. خیار تبعض صفة
۴۳۴	۶. خیار تخلف شرط
۴۳۵	عدم امکان اجرای تعهد
۴۳۶	حق حبس و تعليق قرارداد

۴۳۹	باب نوزدهم: ضمان قهری یا مسئولیت خارج از قرارداد
۴۴۱	فصل اول: بازگشت به بحث در مصادر تعهدات
۴۴۳	مصادر تعهدات در قوانین جدید و قانون ایران
۴۴۵	قانون

۴۴۹	فصل دوم: مسئولیت مدنی و مبانی آن
۴۴۹	تعريف
۴۴۹	جرائم مدنی و جرم جزایی
۴۵۱	اجتماع دو جنبه مدنی و کیفری در جرم واحد
۴۵۱	آثار قانونی اجتماع دو جنبه مدنی و کیفری
۴۵۳	مسئولیت قراردادی و مسئولیت مدنی
۴۵۴	تلاقي دو مسئولیت
۴۵۶	مبانی مسئولیت مدنی

۴۵۸	تحولات جدید و قوانین ایران
۴۶۱	فصل سوم: شرایط و احکام مسئولیت مدنی
۴۶۱	خسارت
۴۶۳	۱. ضرر باید مسلم باشد
۴۶۳	۲. ضرر باید نتیجه تجاوز به حقی مشروع باشد
۴۶۴	۳. رابطه سببیت باید مستقیم باشد
۴۶۵	تفصیر
۴۶۷	اراده و تمیز
۴۷۰	سوءاستفاده از حق
۴۷۰	مسئولیت شخص حقوقی
۴۷۲	دفاع مشروع
۴۷۳	تضامن در مسئولیت مدنی
۴۷۴	تأثیر عمل زیان دیده
۴۷۴	شرط عدم مسئولیت
۴۷۵	سقوط حق مطالبه خسارت
۴۷۵	اثبات دعوا
۴۷۶	طریقه جبران ضرر و تعیین میزان آن
۴۷۸	مباشر و مسبب
۴۷۹	تعدد اسباب
۴۷۹	موارد تخفیف
۴۸۰	تفصیرات دوطرفی
۴۸۳	فصل چهارم: مسئولیت از جهت غیر
۴۸۳	۱. مسئولیت عمل صغیر و محجور
۴۸۳	۲. مسئولیت خدمه
۴۸۶	۳. مسئولیت کارمندان دولت
۴۸۷	۴. مسئولیت از جهت حیوانات
۴۸۷	۵. مسئولیت ویرانی عمارت
۴۹۰	۶. مسئولیت مدنی و بیمه
۴۹۳	فصل پنجم: استفاده بلاجهت از قبل غیر
۴۹۵	۱. پرداخت ناواجع
۴۹۸	۲. اداره مال غیر
۵۰۳	۳. استیفا
۵۰۹	ایضاح

باب بیستم: پایان تعهد

513	فصل اول: اسباب سقوط تعهدات
515	۱. وفای به عهد
516	الف. چه کسی باید تعهد را انجام دهد؟
517	ب. تعهد در برابر چه کسی باید انجام گیرد؟
518	ج. موضوع تأثیه باید چه چیز باشد؟
519	د. شرایط و احکام مربوط به تأثیه چه خواهد بود؟
523	۲. ابرا
524	۳. تبدیل تعهد
525	۴. تهاتر
527	۵. مالکیت مافی الذمه

فصل دوم: مرور زمان

533	۱. مرور زمان پنج ساله
535	۲. مرور زمان دو ساله
535	۳. مرور زمان یک ساله
536	۴. مرور زمان چهارماهه
536	۵. حقوقی که مشمول مرور زمان نمی‌گردد
537	۶. ابتدای مرور زمان
537	۷. استقطاب مرور زمان
538	۸. مرور زمان کیفری
538	۹. مواعید قانونی

فهرست منابع

541	نمايه
547	

یادداشت ویراست چهارم

ویراست چهارم این کتاب در زمان حیات شادروان محمد زهراei انجام گرفت و صد حیف
که عمر او چندان کفاف نداد که شاهد چاپ و انتشار آن باشد. یاد او را گرامی می‌داریم و از
همسر عزیز و فرزندان باذوق وی و همکاران نشرکارنامه که راه آن را دمدم را ادامه می‌دهند
سپاسگزاریم.

محمدعلی موحد

دی ماه ۱۳۹۷

دیباچه

این کتاب در سه بخش اصلی به شرح تاریخ اسلام و اسلام‌گردانی در ایران و اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی تقسیم شده است. بخش اول در مقدمه اسلام و اسلام‌گردانی در ایران پیش از انقلاب اسلامی، بخش دوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی و بخش سوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی. این کتاب در سه بخش اصلی به شرح تاریخ اسلام و اسلام‌گردانی در ایران پیش از انقلاب اسلامی، بخش دوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی و بخش سوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی. این کتاب در سه بخش اصلی به شرح تاریخ اسلام و اسلام‌گردانی در ایران پیش از انقلاب اسلامی، بخش دوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی و بخش سوم در مقدمه اسلام‌گردانی در ایران پس از انقلاب اسلامی.

اگر بشر همه از مینو سرشته شده بود و ابني بشر همه خوب بودند، نیازی به قانون نبود و اگر بشر همه پلید بود و خبیث و ناپاک، باز قانونی پیدا نمی شد؛ ولی حقیقت آن است که این موجود «از ملایک نیمی و نیمی زخر»، صلاح و فساد و خیر و شر و تقوی و گناه را باهم دارد. بعضی از قدما که به طهارت و قدوسیت فطرت انسانی ایمان داشتند، بدی ها و پلیدی ها را عارضی می دانستند؛ وجود را خیر محض می خواندند و شری را که در آن است از «غیر» می انگاشتند. این خیر محض مبرا ازلو ثغیر در نظر کارل مارکس، که از دیدگاه به کلی متفاوتی می نگریست، به صورت جامعه بدون طبقات مجسم بود. وی که در آغاز کار دانشجوی دانشکده حقوق برلین بود، سرانجام کمر به کین علم حقوق بست و قانون را به نام آن که آلتی در دست دولت بیش نیست محکوم نمود. مارکس معتقد بود که قانون در جامعه های ابتدایی پیش از پیدایش طبقات وجود نداشت و به همین دلیل پیشگویی می کرد که آن بعد از حذف طبقات باز از میان برخواهد خاست. به نظر اوی دولت زایدۀ حکومت و تسلط طبقه ای بر طبقات دیگر است و قانون و سیله ای در دست دولت برای آن که سلطه خود را به نفع طبقه ای که مظهر آن و حافظ منافع آن است، بسط و استقرار دهد.

بسیاری از معتقدین مذاهب نیز بر آن اند که در آخرالزمان عصر طلایی پدید خواهد آمد؛ فهم و خرد بارورتر خواهد شد؛ اندیشه ها بلندی خواهد گرفت؛ غدر و جور و کین توڑی برخواهد افتاد و گرگ و بره از یک آبشخور آب خواهند خورد. آنچه مسلم است، تا آرزو های مؤمنان درباره «مدينه فاضله» برآورده نشده و تا وعده مارکس و پیروانش درباره سقوط دولت و استقرار جامعه بدون طبقات به تحقق نپیوسته است،